

(א) עינין תוספות קטועה ד: ד"ה נעקר. (ב) ומס' ד"ה זוטא פ"ג. (ג) וכן פ"ד מ"ה. (ד) גיטין נט: מ"ק כח: הוריות יב: טו (ה) ע"ז.

הנהגות הב"ח

(א) גב' אמר איז לו לטרפון כלי' ומיבת לו נמחק: (ב) שם קודש שנעשו חול כלי' ומיבת כלי נמחק וכן לקמן: (ג) שם בכמרה של מורה שזאל קיים לעולם ועד על אחת כלי' ומיבת מי וזאת ר' נמחק: (ד) שם אשנה שאהיה וכן: (ה) שם אלף למוד מהנהגה: (ו) שם דר' טרפון משום דעשיר גדול: (ז) שם וזני דוד כהנים היו ורבי כהנים היו אלא מה כתיב טעול: (ח) רש"י ד"ה אלף וכו' דאם שרי ליה:

מוסף רש"י

אל תעשה עטרה. לדברי מורה ולהגדיל בהם. שלח תלמוד על מנת לטויל עטרי שיקראו חוקך רב ומתגדל בה. ואל תעשה קרדום לחפור בה. שארש עטרה זו מלאכה. וכן לא תלמוד אותה על מנת שאם לעטוף לנריות שמלמד אותה בכתיב. אלף על מנת ללמד ממנו. אבות פ"ד ט"ח.

תוספות

הוקפלו בו' מותרות משום גזל. שהנעלים מפקיין אותם: ומפורות מן המעשר. שנשתמשתי בכרתה של תורה. שהניחו אותו הלוי בשביל כבוד מורנו: וא"ה אמאי ציער. מאי הוה ליה למיעבד כיון שלח היה רוצה להניחו בענין אחר בשלמא אי הוה שרי ליה כי אמר הוקפלו רוב המקצועות מנחם שהיה מנטער על מה שלח אמר לו: לאהבה את ה' אלהיך. משמע מהנהגת הבורא ולא לכבוד עמך: שרדלי תגרא. כלומר פסוק דין שלי מחילה:

מוסרום משום גזל. שמתאסרו מהן הצעלים: ופטורוהו מן המעשר. משום שהפקירא ניהו: צעלים של תאנים: והוכפלו כו'. דשרו למיכל כל אדם: משום שניוס מילתא. כלומר מרוע לז היה אומר כן ולא משום עין יפה דעדיין לא הפקירן: אשכחיה. לרבי טרפון גופיה דקאכיל מן התאנים דקסבר דהפקירא ניהו: אחסיא.

תנא הוקפלו רוב המקצועות מותרות משום גזל ופטורות מן המעשרות רבי ורבי יוסי בר רבי יהודה איקלעו להווא אתרא בזמן שהוקפלו רוב המקצועות רבי הוה קא אכיל רבי יוסי בר ר' יהודה לא אכיל אתא מרהון אמר להו אמאי לא אכיל רוב המקצועות הוא ואף על פי כן לא אכיל ר' יוסי בר ר' יהודה קסבר משום סניות מילתא הוא דקאמר הדין גברא רבי חמא בר רבי חנינא איקלע להווא אתרא בזמן שהוקפלו רוב המקצועות הוה קאכיל יהיב לשמעיה לא אכיל אמר ליה אכול כך אמר לי רבי ישמעאל בר רבי יוסי משום אביו הוקפלו רוב המקצועות מותרות משום גזל ופטורות מן המעשר ר' טרפון אשכחיה הווא גברא בזמן שהוקפלו המקצועות דקאכיל אחתיה בשקא ושקליה ואמטייה למשריה בנהרא אמר (ה) לו אוי לו לטרפון שזה הורגו שמע הווא גברא שבקיה וערק אמר רבי אבהו משום ר' חנניה בן גמליאל כל ימיו של אותו צדיק היה מצטער על דבר זה אמר (ו) אוי לי שנשתמשתי בכרתה של תורה ואמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן (ז) ככל המשתמש בכרתה של תורה נעקר מן העולם קל וחומר ומה בלשצר שנשתמש בכלי קודש שנעשו (ח) כלי חול שנאמר (ו)באו בה פריצים וחיללוה (ט) כיון שפרצום נעשו חול נעקר מן העולם דכתיב (י) בה בליליא קטיל בלשצר המשתמש בכרתה של תורה שהוא (יא) חי וקיים לעולם על אחת כמה וכמה ורבי טרפון כיון דכי אכיל דהוקפלו רוב המקצועות הוה אמאי צעריה הווא גברא משום דהווא הוה גנבי ליה ענבי כולה שתא וכיון דאשכחיה לר' טרפון סבר היינו דגנבן אי הכי אמאי ציער נפשיה משום דרבי טרפון עשיר גדול הוה והוה ליה לפייסו בדמים תניא (יב) לאהבה את ה' אלהיך לשמוע בקולו ולדבקה בו (יג) שלא יאמר אדם אקרא שיקראוני חכם אשנה שיקראוני רבי (יד) אשנן שאהיה וכן ואשב בישיבה אלא (טו) למד מאהבה וסוף הכבוד לבא שנאמר (טז) קשרם על אצבעותיך כתבם על לוח לבך ואומר (יז) דרכיה דרכי נועם ואומר (יח) עין חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר רבי אליעזר בר ר' צדוק אומר (יט) עשה דברים לשם פעלם ודבר בהם לשמם (כ) אל תעשה עטרה להתגדל בהם ואל תעשה קורדום להיות עוודר בו וקל וחומר ומה בלשצר שלא נשתמש אלא בכלי קדש שנעשו כלי חול נעקר מן העולם המשתמש בכרתה של תורה על אחת כמה וכמה אמר רבא דשרי ליה לאיניש לאודועי נפשיה באתרא דלא ידעי ליה דכתיב (כא) ועבדך ירא את ה' מנעוריו וכתיב (כב) יהללך זר ולא פיך הא באתרא דידעי ליה הא באתרא דלא ידעי ליה אמר רבא דשרי ליה לצורבא מרבנן למימר צורבא מרבנן אלא (כג) שרו לי תיגראי ברישא דכתיב (כד) ובני דוד כהנים היו (כה) מה כהן נומל בראש וכהן מנא לן דכתיב (כו) וקדשתו כי את לחם (ה') אלהיך הוא מקריב (כז) ותנא דבי רבי ישמעאל וקדשתו לכל דבר שבקדושה לפתוח

מוסרום משום גזל. שמתאסרים הן ממה שנשאר צדקה אחר שקפלו והכניסו רוב המקצועות: ופטורוהו מן המעשר. דכתיב (דברים יד) וזאל הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך יאלה הפקר שיש לו חלק ונחלה עמך: משום סניוס מילתא הווא דקאמר הדין גברא. מפני רוע לז לומר כבר התרתם אותם לעלמכס: שמע הווא גברא. הכיר שר' טרפון היה: שנשתמשי בכרתה של תורה. שהניחו כשהודיעו שהוא ר' טרפון ולא הניחו אלף לכבוד מורנו: אי הכי ר' טרפון אמאי ייער נפשיה. אי אמרת בשלמא ללא הוה קפיד הווא גברא אלף הווא שמעל משי"ה הוה מנטער הי"ך לא הודיעו דצומן שהוקפלו רוב המקצועות הפקירא ניהו ואי נמי לא ציינת ליה דלישלם ליה הווא פורתא אלף אי אמרת דכולה שמל הוה גנבי ליה עיני מלא הוה ליה למעבד לר' טרפון וכי הוה ליה לשלומי דמי טובא ללא מחייב צהו. ומסקינן דל"ן הכי נמי כיון דעשיר גדול היה. מיהו דוקא צבי האי גוינא הווא דאסור משום דהווא גברא עדיין היה מושדו ולכבוד מורנו הווא שהניחו אלף ודאי לפטור עלמנו כבוד מורה צמא שאינו חייב צו שרי כדאמרינן לקמן שרי ליה לצורבא מרבנן למימר לא יהיבנא כרגא(ח) ושרי ליה נמי למימר שרו לי תיגראי צרישא שכיונא צדכיס הללו זכתה מורה לתלמידי חכמים כשם שזכתה לכהנים וללוים תרומות ומעשרות: קשרם על אצבעותיך. כלומר לא תכוין להנאתך אלף כתי שיהיו שגורין צפין והוסיק על זה ואמר ענדס על גרגרותיך ואחר כך הביא ראייה שסוף הכבוד לזבא שנאמר דרכיה דרכי נועם ואומר ותומכיה מאושר: לפעולס. לשם הקצ"ה שפעלס וזהו עליהם: שנאמר ועבדך יאל אס ה'. דאפטר דל"הו לא הוה ידע ליה: שרו לי תיגראי צרישא. הסירו מגר שלי כלומר פסקו לי דיני מחלה: ובני דוד כהנים היו. שהיו חכמים והי' דינס ככהנים: לפתוח

פירוש הרא"ש
הוה ליה לו לפייסו בדמים ולשלם לו כל התאנים שגנבו לו: עשה דברים לשם פעלם. לשמו של הקצ"ה שפעל הכל למעשה: ודבר בהן לשמן. כל דבורך ומשך דבני מורה יהיה לשם המורה כגון לידע ולהנין ולהסיק לקח ופלפול ולא לקנטר ולהתנאות: ולא תעשה עטרה להתגדל בהם. שמלמד מדי להתעטור ולהתגדל: ולא קרדום להתוך בהם. שמלמד מדי שתיסה כלי מלאכתן להתפרנס מה: באתרא דלא ידעי ליה. כתי שלח מלגו כמנהג מורנו וענשו: שרו לי תגראי ברישא. פסקו לי דיני מדי שלח אנתגל מלמודי: לכל דבר שבקדושה. ככל דבר שיראה גדול ומקודש:

פירוש הרא"ש
הוה ליה לו לפייסו בדמים ולשלם לו כל התאנים שגנבו לו: עשה דברים לשם פעלם. לשמו של הקצ"ה שפעל הכל למעשה: ודבר בהן לשמן. כל דבורך ומשך דבני מורה יהיה לשם המורה כגון לידע ולהנין ולהסיק לקח ופלפול ולא לקנטר ולהתנאות: ולא תעשה עטרה להתגדל בהם. שמלמד מדי להתעטור ולהתגדל: ולא קרדום להתוך בהם. שמלמד מדי שתיסה כלי מלאכתן להתפרנס מה: באתרא דלא ידעי ליה. כתי שלח מלגו כמנהג מורנו וענשו: שרו לי תגראי ברישא. פסקו לי דיני מדי שלח אנתגל מלמודי: לכל דבר שבקדושה. ככל דבר שיראה גדול ומקודש:

כד א ב ג מ"י פ"ו מהל' מ"ח הל' י פ"י מהל' מסובה הלכה ד טושיע יו"ד סי' רמו סעי' כח כה"ג"ה:
כה ד סמג עשין ג (וטושיע שם):
כו ה מ"י פ"ו מהל' מ"ח הל' י פ"י מהל' מהל' סנהדרין הל' ון סמג עשין ג טושיע יו"ד סי' רמג סעי' ה (וטושיע חורמ סי' טו סעי' א):

תורה אור השלם

1. והקטובותי פני מוקם וחללו את צפוני וקאו בה פריצים וחללותי: יחזקאל י כב
2. בה בליליא קטיל בלשצר מלקא כשדאיה: דניאל ה ל
3. לאהבה את ה' אלהיך לשמע בקולו ולדבקה בו פי הוא חייך ואיך ימך לשבת על האדמה אשר נשבע ה' לאבותיך לאברהם ויצחק ויעקב לתת לך: דברים ל כ
4. קשרם על אצבעותיך קרבים על לוח לבך: משלי ג
5. דרכיה דרכי נועם וקל נתיבתיה שלום: משלי ג יז
6. עין חיים היא למחזיקים בה וחמקייה מאשר: משלי ג יח
7. והיה אני אלך מאתך ורחמי יי שאף על אשר לא אדע ובאתי להגיד לאחאב ולא ימצאך והרני ועבדך ירא את ה' מלכים א יח יב
8. והללך זר ולא פיך ובר ואל שפתיך: משלי כו ב
9. ובגיהו בן יחזקאל והברתי והפלתי ובני דוד בקרבים הוי: שמאל ב ח יח
10. וקדשתו כי את לחם אלהיך הוא מקריב קדש ידה לך כי קדוש אני ה' מקדשכם: ויקרא כא ח

גליון הש"ס

גמ' אוי לו שנשתמשתי. עיין צ"ק דף נט ע"ג וזמרה"ל ח"א סס: שם בין שפרצום נעשו חול. עיין במס' ע"ז דף נט ע"ג: שם שרו לי תיגראי ברישא. עיין שעות דף ז ע"ב: